

В контексті цієї функціональної сфери завжди має місце організаційно опосередкований пошук рішень і відповідей на запитання, пов'язані з ризиком, небезпекою або складними ймовірнісними ситуаціями. Експертні розробки мають рекомендаційний характер, відповідальність за затвердження таких рішень покладається на посадових осіб, наділених повноваженнями організаційного статусу.

4. *Конфліктологічна експертиза* і експертний супровід діяльності з вирішення конфліктів в системі організаційних «неконфронтаційних» переговорів; розробки програм і проектів в технологіях досягнення консенсусу у вирішенні ситуацій власне конфліктних домагань.

Всі ці сфери компетентного когнітивного спілкування потребують широкого спектру дій задля розробки *Моделей інтелектуального різноманіття сценаріїв прогнозованих ситуацій і подій*. У свою чергу, це дозволяє вибудовувати семантичні схеми комунікацій і алгоритмів осмисленого і безпомилкового реагування в груповій партнерській діяльності («Бачити – Розуміти - Передбачити - Діяти»), надавати їх узагальнене і творче вираження у вигляді компетентного організаційного когнітивного спілкування.

Казміренко Людмила Іванівна,

професор кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, професор

КОРУПЦІЙНА ПОВЕДІНКА ЯК СИСТЕМНИЙ ЮРИДИКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Феномен корупції сьогодні ретельно розглядається в межах юридичної, економічної, соціологічної та інших наук. При цьому слід констатувати, що накопичений в цих галузях знань теоретичний та емпіричний матеріал не розкриває психологічної сутності корупції, що її природи як системного явища. Такий стан речей потребує розробки психологічної концепції корупційної поведінки суб'єкта державної влади, що охоплювала б всі сторони цього явища в контексті проблем сучасної психологічної науки.

1. Теоретико-методологічними засадами дослідження психології корупції повинен стати *суб'єктно-діяльнісний* підхід. Саме в межах цього підходу концептуалізується здатність особистості вирішувати життєві проблеми, тобто не лише залежати від життя, але й визначати його. Це визначає наявність системної детермінації активності суб'єкта державної влади, синтез зовнішньої і внутрішньої детермінації (самодетермінації) суб'єкта.

2. На операціональному рівні психологічні дослідження корупції ґрунтуються на системі *основних понять*. Такими слід вважати: «корупційну поведінку», «корупційний тиск», «схильність до корупційної поведінки» та «антикорупційну стійкість особистості».

Корупційна поведінка – поведінка посадової особи, що переслідує мету отримання особистої вигоди за рахунок зловживання службовим станом. *Корупційний тиск* – сукупність соціальних і соціально-психологічних чинників впливу на посадову особу, що спричиняють ситуацію вибору між зловживанням владними повноваженнями чи відмови від них. *Схильність до корупційної поведінки* – наявність установки (психологічної готовності) на вибір варіанту корупційного діяння в ситуації корупційного тиску. *Антикорупційна стійкість особистості* – системна властивість особи, що виявляється в здатності протистояти корупційному тиску і здійснювати вибір між протиправною і законслухняною поведінкою на користь останньої.

3. На нашу думку, саме антикорупційна стійкість особистості повинна вважатися *предметом* дослідження корупційної поведінки в площині юридичної психології. Це дозволяє обґрунтувати системність джерел її формування та рівневий характер механізмів її реалізації. При цьому першоосновою деструктивної поведінки (корупції) виступає конфлікт інтересів та розузгодженість мотиваційної структури особистості державного службовця, що актуалізують протиправний вибір суб'єкта.

4. Подальша концептуалізація корупційної поведінки вимагає звернення до механізмів її формування. Нам імпонує позиція, згідно з якою вчинення правопорушення пояснюється *відчуженням особистості* (Ю.М. Антоян, М.І. Єнікєєв, В.Є. Емінов), тобто наявністю певної соціально-психологічної дистанції від суспільства, його норм і цінностей. Таке відчуження визначає специфічність мотивації та реагування на ситуації побутової й професійної взаємодії; воно дозволяє пояснити ігнорування корупціонерами моральних, професійних і юридичних норм.

5. Дослідження феномену корупційної поведінки як механізму відчуження потребує визначення якісного складу експериментальної та контрольної групи. Така дихотомія, на нашу думку, виглядає наступним чином: законслухняний державний службовець – корупціонер.

6. При цьому слід враховувати, що корупція в Україні набула системного характеру, отже, корупційна поведінка та отримання незаконного прибутку в системі державної служби вже стало певною «нормою». В корумпованому середовищі діють норми, що суттєво відрізняються від «ідеальної норми». *Корупційні норми* в системі державної служби породжуються тотальним відчуженням службовців від декларованих норм і цінностей держави. Вони є специфічною відповіддю професійної спільноти на неспроможність державної системи здійснювати ефективні антикорупційні заходи стосовно представників вищих ешелонів влади.

7. В контексті механізму відчуження корупційна поведінка може розглядатися як розузгодження особистих моральних норм з суспільними нормами моралі і права. Таке розузгодження може

виникнути як у процесі виконання службових обов'язків, так і до вступу на посаду (наприклад, молода людина обирає професію поліцейського через можливість відносно простого одержання незаконного прибутку). Можливість того, що державну службу обирають люди, схильні до корупційних діянь, актуалізує завдання психологічної діагностики антикорупційної стійкості особистості ще до її вступу на посаду, тобто на етапі *професійного відбору*.

Калиновський Богдан Валерійович,
завідувач кафедри конституційного права
та прав людини Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних наук,
професор

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМИ МІСЦЕВОЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

В Україні триває модернізація місцевої публічної влади, ефективність якої значною мірою залежить від чіткості закріплення засад і реалістичності втілення на практиці. Здійснюючи моніторинг проблем здійснення реформи влади на місцях, є можливість вчасно відреагувати на виклики і проблемні моменти. Саме науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації є необхідною умовою втілення завдань і цілей будь-якої реформи.

Наука конституційного та муніципального права на кожному історичному етапі становлення виробляла особливі підходи до поняття «методологія», які зумовлювалися розвитком соціально-економічних та політичних відносин, галузевих наук та її методології в цілому.

Отже, методологію науки конституційного та муніципального права можна розглядати як вчення про методи, принципи та правила їх застосування під час здійснення дослідження явищ у конституційно-правовій сфері існування (статичних і динамічних елементів конституційно-правової дійсності), що є предметом відповідної галузі юридичної науки.

З цього приводу також варто врахувати, що, зважаючи на новітній етап конституційної, адміністративної та муніципальної реформи, сучасна юридична наука постійно здійснює пошук оптимального та універсального методологічного інструментарію пізнання правової дійсності, тому це вчення не втрачає свою актуальність серед напрямів конституційно-правових досліджень.

Виходячи із зазначеного вище, під методологією дослідження конституційно-правових засад функціонування та розвитку місцевої публічної влади слід розуміти систему предметно зумовлених філософсько-світоглядних підходів, принципів, загальнонаукових і спеціально-наукових методів, способів (приймів) і засобів, які зумовлюють комплексний характер осмислення предмета дослідження та опису його результатів.